

หนังสือ

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ. การบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2527.

ทริทอง หงษ์วีวัฒน์. บรรณารักษกรรม. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.

บุญเพรง บ้านบางพูน. คำร่ำทราฟหลังชุมชน : ข้อคิดและประสบการณ์ในงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สำนักเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, 2527.

ปาพจน์ โสภณ. การฝึกหัดครูกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : กรมการฝึกหัดครู, 2526.

วีรนาถ มานะกิจ และ พรรณี ประเสริฐวงษ์. การจัดองค์กรและการบริหาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521.

วูห์พี, อิศคอร. สังคมชาวนา. แปลโดย สุเทพ สุนทรเกษม, หอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2527.

ศิริ ผาสุก. กลุ่มเกษตรกรกับการพัฒนาชนบท (กรณีกลุ่มเกษตรกรทำนาจังหวัดสุรินทร์). กรุงเทพมหานคร : โครงการศึกษาทางเลือกการพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

เศรษฐกิจการเกษตร, กรม. สถาบันเกษตรกรแห่งประเทศไทย. รายงานธุรกิจ และ สถาบันเกษตรกร สำนักงานปลัดกระทรวง, 7 มกราคม 2518.

สัญญา สัญญาวีวัฒน์. คุณภาพและคุณธรรมในการพัฒนาประเทศ. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2527.

สุรัชย์ หวันแก้ว และ วิจิต มั่นตราภรณ์. ปัญหาตลาดข้าวในจังหวัดฉะเชิงเทรา : ผลกระทบและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

สุริชัย ห้วยแก้ว. "บทเรียนกลยุทธ์การพัฒนา" การศึกษากับการมีงานทำ โครงการวิจัย
เรื่อง การศึกษากับการมีงานทำ. กรุงเทพมหานคร : กองวิจัยการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2527.

เล่นี้ห์ จามริก และคณะ, "นโยบายในการพัฒนาชนบท" ในชนบทไทย 23, หน้า 1 - 35
กองศึกษาภาวะเศรษฐกิจและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงาน-
เลขาธิการรัฐมนตรี 2523.

สังเสริมการเกษตร, กรม. นโยบายการส่งเสริมการเกษตร ปี 2528. กรุงเทพมหานคร :
กรมส่งเสริมการเกษตร, 2528.

อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. ปัญหาการพัฒนาขบวนการสหกรณ์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร
: ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2523.

ไอ้ม, แกงกอล์ฟ, อคิน รพีพัฒน์, ม.ร.ว. และ เสิมศักดิ์ ปิ่นทอง. คู่มือนักพัฒนา : วิธีการ
ทำงานกับเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2526.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความ

บุญเพรง บ้านบางพูน. "ที่คณะบางอย่างต่อปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน", วารสารสังคมพัฒนา 10 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2526) : 19 - 21.

บุญรักษ์ นิงล้านนท์. "ปัญหาโครงสร้างของสถาบันเกษตรกรในประเทศไทย." วารสารส่งเสริมการเกษตร 11 (ฉบับที่ 4 2521) :

นฤจร อธิธิระจรัส. "ปัญหาความยากจนกับบทบาทของกลุ่มเกษตรกร." วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 4 (เมษายน - กันยายน 2523) : 54 - 67.

พลน์ บุญเรือง. "กลุ่ม (Group)", วารสารส่งเสริมการเกษตร 11 (ฉบับ 2 2521).

สุรเชษฐ์ ทิรยาภรณ์. "การมีส่วนร่วมในงานพัฒนา." วารสารสังคมพัฒนา 10 (พฤศจิกายน - ธันวาคม 2520) : 6-18.

วิทยานิพนธ์

นิรันดร์ คำวงศ์. "การศึกษาเกี่ยวกับผลการส่งเสริมการเกษตรโดยการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่ ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2508.

รัชณี คุโณปการ. "ปัญหาบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานกลุ่มเกษตรกร อาชีพทำนาในจังหวัดนครปฐม ปี พ.ศ. 2518." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2519.

สุรพล เกียนวัฒนา. "การศึกษาผลการส่งเสริมการเกษตรกับกลุ่มเกษตรกรในจังหวัดนนทบุรี." วิทยานิพนธ์ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2509.

สัมภาษณ์

ขวัญชัย รักษาพันธ์. เลขานุการคณะกรรมการกลางกลุ่มเกษตรกรจังหวัดฉะเชิงเทรา.

สัมภาษณ์, 17 มีนาคม 2528.

ชั้น อวดล่าวาสดี. ประธานกลุ่มเกษตรกรเลี้ยงสัตว์แปลงยาว. สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2528.

อภิชาติ แก้วมณี. ผู้ช่วยเกษตรอำเภอแปลงยาว. สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2527.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

BIBLIOGRAPHY

Books

- Axinn, George H. New Strategies for Rural Development. Kathmandu : Sabayogi Press, 1978.
- Castillo, Gelia T. How Participatory is Participatory Development : A Review of the Philippine Experience. Manila : The Philippine Institute for Development Studies, 1983.
- Cohen, John M., and Uphoff, Norman T. "Participation's Place in Rural Development : Seeking Clarity Through Specificity." World Development. Vol 8. 1980 : 213 - 235.
- Cohen, John M., and Uphoff, Norman T. Rural Development Participation Conceptual Measures for Project Design, Implementation and Evaluation. Cornell University : Rural Development Committee, 1977.
- Fernandez, Marie. (ed). Rural Organization in the Philippines. Manila : Institute of Philippine Culture, 1980.
- Heredero, J.N. Rural Development and Social Change. New Delhi : Mohohan, 1975.
- Hicks, Herbert G. The Management of Organization. New York : McGraw Hill Book Co., 1972.
- Kocher, J.E. Rural Development, Income Distribution and Fertility Decline. New York : The Population Council, 1973.
- Lele, Uma. The Design of Rural Development Lesson From Africa. London : The Johns Hopkins University Press, 1976.

- Oakley, Peter., and Marsden, David. Approach to Participation in Rural Development. Geneva : ILO, 1983.
- Pearse, Andrew., and Stiefet, Mathias. Inquity in to Participation A Research UNRISD Popular Participation Programme. Geneva 1979 : 4 - 8.
- The World Bank. Rural Development Sector Policy Paper. Washington D.C., 1975.
- Uphoff, Norman T. ed. Rural Development and Local Organization in Asia. 3 Vols. New Delhi : McMillan India Limited, 1982.
- Uphoff, Norman T., and Esman, Milton J. Local Organization for Rural Development : Analysis of Asian Experience. New York : Rural Development Committee Special Series on Rural Local Government, 1974.
- Wanasinghe H.S. "Role of Preasant Organisation in Rural Development" In Rural Organisation and Rural Development : Some Asian Experiences, Inayatullah. ed., Kuala Lumpur : APDAC, 1978.
- Wolfe, Marshall. "Participation in Economic Development; A Conceptual Framework" In Community Participation : Cerrent Issues and Lesson Learned, P.E. Mandl. ed., Geneva : UNCF, 1982.
- Yadav, Ram P. "People's Participation : Focus on Mobilization of the Rural Poor" Alternative Stategies for Development with Focus on Local-Level Planning and Development, UN (ADI) : Bangkok, 1979.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ 140

โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า เกษตรกรรมเป็นอาชีพสำคัญของราษฎรส่วนใหญ่ และผลผลิตทางเกษตรกรรมเป็นสินค้า ขาออกที่นำรายได้มาสู่ประเทศเป็นอันดับหนึ่ง แต่ปรากฏว่าราษฎรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมส่วนมากเป็นผู้มีทุนทรัพย์น้อยและประสบอุปสรรคในการผลิตและการจำหน่ายตลอดมา ราษฎรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงได้รวมกันจัดตั้งกลุ่ม เกษตรกรขึ้นในท้องที่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักรแล้วประมาณ 6,200 กลุ่ม ซึ่งมีสมาชิกประมาณ 330,000 ครอบครัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพ จากสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน คณะปฏิวัติจึงเห็นสมควรจัดให้กลุ่มเกษตรกรเหล่านี้มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่แสวงหาทุนจากสถาบันการเงินของรัฐหรือของเอกชนมาดำเนินการให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ทั้งนี้ ภายใต้การสนับสนุนส่งเสริมและกำกับของทางราชการอันมีผลให้กลุ่มเกษตรกรเจริญเป็นปึกแผ่นและสามารถแปรสภาพเป็นสหกรณ์และดำเนินการในรูปสหกรณ์ ตามกฎหมายว่าด้วยการสหกรณ์ได้โดยรวดเร็วและเพื่อให้การเป็นไปตามความประสงค์ จำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการสหกรณ์ หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นส่วนที่ 8 ของพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511

"ส่วนที่ 8"

กลุ่มเกษตรกร

มาตรา 118 ทวิ ในกรณีที่คณะบุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมซึ่งรวมกันดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมยังไม่อาจรวมกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ตามบัญญัตินี้ได้ จะจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกรขึ้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดโดยพระราชกฤษฎีกาก็ได้

ในพระราชทานกฎฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้กำหนดการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร การกำกับกลุ่มเกษตรกร การเลิกกลุ่มเกษตรกร หรือการควบกลุ่มเกษตรกรเข้ากัน ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่ประเภทของกลุ่มเกษตรกร

มาตรา 188 ตริ กลุ่มเกษตรกรซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติฯ ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล

มาตรา 188 จัตวา ถ้าจะกำหนดอัตราโทษสำหรับความผิดในพระราชบัญญัติฯ โทษที่จะกำหนดต้องไม่เกินหนึ่งเดือนสำหรับโทษจำคุก หรือหนึ่งพันบาทสำหรับโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 188 เบญจ ในกรณีที่กลุ่มเกษตรกรโดยมติของที่ประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่าสองในสามจำนวนของสมาชิกทั้งหมด แสดงความจำนงขอเปลี่ยนฐานะเป็นสหกรณ์ เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์พิจารณาเห็นว่าข้อบังคับของกลุ่มเกษตรกรมีรายการถูกต้องตามมาตรา 14 สำหรับสหกรณ์จำกัด หรือมาตรา 55 สำหรับสหกรณ์ไม่จำกัด ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนและดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

สหกรณ์ตามวรรคหนึ่งย่อมได้มาทั้งทรัพย์สิน หนี้สิน สิทธิ และความรับผิดชอบของกลุ่มเกษตรกรเดิม

มาตรา 188 ฉ เมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรเป็นสหกรณ์ให้คณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรมีฐานะเป็นคณะกรรมการสหกรณ์ จนกว่าจะมีคณะกรรมการสหกรณ์ซึ่งที่ประชุมใหญ่ได้เลือกตั้งขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้"

ข้อ 2 ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 1 พฤษภาคม พุทธศักราช 2515

จอมพล ถ. กิตติขจร

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

ประกาศของคณะปฏิวัติ

ฉบับที่ 141

โดยที่คณะปฏิวัติพิจารณาเห็นว่า ตามที่ได้มีประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 140 แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 ให้มีบทบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้นนั้น เพื่อให้การเป็นไปตามประกาศของคณะปฏิวัติดังกล่าว สันนิษฐานว่าหลักการและวิธีการว่าด้วยการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานในอันที่จะแปรสภาพกลุ่มเกษตรกรให้เป็นสหกรณ์-การเกษตรต่อไป หัวหน้าคณะปฏิวัติจึงมีคำสั่งดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

"เกษตรกรกรม" หมายความว่า การทำมา ทำไร่ ทำสวน ประมง เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงผึ้ง เลี้ยงไหม เลี้ยงครั่ง เพาะเห็ด และเกษตรกรอื่น ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชการกิจจานุเบกษา

"กลุ่มเกษตรกร" หมายความว่า กลุ่มเกษตรกรซึ่งได้จดทะเบียนตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

"สมาชิก" หมายความว่า สมาชิกกลุ่มเกษตรกร

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร

"ข้อบังคับ" หมายความว่า ข้อบังคับกลุ่มเกษตรกร

"นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกร" หมายความว่า นายทะเบียนสหกรณ์ รองนายทะเบียนสหกรณ์ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

"พนักงานเจ้าหน้าที่" หมายความว่า ผู้ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

ข้อ 2 ให้นายทะเบียนสหกรณ์เป็นนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกร และมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ และมีรองนายทะเบียนสหกรณ์เป็นผู้ช่วยมีอำนาจ

หน้าที่ตามที่นายทะเบียนสหกรณ์มอบหมาย

ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกร ประจำจังหวัดที่กลุ่มเกษตรกร ตั้งอยู่ และมีอำนาจหน้าที่ตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยกำหนด

สำหรับนครหลวงกรุงเทพมหานคร ให้นายทะเบียนสหกรณ์ เป็นนายทะเบียนนครหลวง - กรุงเทพมหานคร

ข้อ 3 คณะบุคคลผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในตำบลเดียวกันซึ่งรวมกันดำเนิน กิจการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ถ้าประสงค์ จะตั้งกลุ่มเกษตรกรต้องมีจำนวนผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกได้ ตามข้อ 4 ไม่น้อยกว่าสามสิบคน มีทุนซึ่ง แบ่งเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่ากัน มีข้อบังคับตามข้อ 8 และยื่นคำขอจดทะเบียนตามข้อ 7

ข้อ 4 สมาชิกกลุ่มเกษตรกรต้อง

- (1) เป็นบุคคลธรรมดา มีสัญชาติไทย และบรรลุนิติภาวะ
- (2) เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีกิจการหรือภูมิสำเนา อยู่ในท้องที่ที่กลุ่มเกษตรกรนั้นดำเนินกิจการอยู่
- (3) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) ถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้น แต่ต้องไม่เกิดหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมด

ข้อ 5 บุคคลคนหนึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในขณะเดียวกันได้เพียงหนึ่งกลุ่ม และในครอบครัวหนึ่งให้เป็นสมาชิกได้หนึ่งคน

ข้อ 6 สมาชิกมีความรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ยังส่ง ไขไม่ครบ มูลค่าที่ตนถือ

ในการชำระค่าหุ้น สมาชิกจะหักกลบลบหนี้กับกลุ่มเกษตรกรไม่ได้

ข้อ 7 ในการขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรให้ผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า เลิศคนลงลายมือขึ้นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรต่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรแห่งท้องที่ ที่จะจัดตั้งตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด พร้อมกับบัญชีรายชื่อของผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกทั้งหมด สำเนารายงานการประชุมของผู้ซึ่งจะเป็นสมาชิกเพื่อจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรหนึ่งฉบับ และ ข้อบังคับสี่ฉบับ

เมื่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรได้รับคำขอดังกล่าวและได้พิจารณาเห็นสมควรรับ
จดทะเบียนให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรออกใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรให้

ถ้าทำนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรเห็นว่า คำขอหรือเอกสารประกอบนั้นไม่ถูกต้อง
หรือสมควรแก้ไขเพิ่มเติม นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรมีอำนาจสั่ง เป็นหนังสือให้กระทำให้ถูกต้อง
หรือให้แก้ไขเพิ่มเติมภายในเวลากำหนด ถ้าผู้ยื่นคำขอไม่ปฏิบัติตาม โดยไม่มีเหตุผลสมควร
นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรมีอำนาจสั่ง ไม่รับจดทะเบียนให้จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรได้

ในกรณีที่นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรไม่รับจดทะเบียนให้จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรให้แจ้ง เป็น
หนังสือให้ผู้ยื่นคำขอทราบโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

ผู้ยื่นคำขอมีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรีโดยยื่นอุทธรณ์ต่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรภายใน
สามสิบวัน นับตั้งแต่วันรับหนังสือแจ้งการไม่รับจดทะเบียนของนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกร เมื่อ
นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรได้รับอุทธรณ์แล้ว ให้รับส่งอุทธรณ์พร้อมด้วยคำชี้แจงไปยังรัฐมนตรี
เพื่อประกอบการวินิจฉัย

คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

ข้อ 8 ข้อบังคับกลุ่มเกษตรกรอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (1) ชื่อ
- (2) วัตถุประสงค์
- (3) ที่ตั้งสำนักงาน
- (4) ทุนซึ่งแบ่งเป็นหุ้น มูลค่าของหุ้น การชำระค่าหุ้น การโอนหุ้นตลอดจน
การจ่ายเงินค่าหุ้น การเพิ่มทุนและการลดทุน
- (5) การดำเนินกิจการ การบัญชีและการเงิน
- (6) วิธีรับสมาชิก การขาดจากสมาชิกภาพ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของ
สมาชิก
- (7) การดำเนินการประชุมใหญ่
- (8) จำนวนกรรมการสำหรับกลุ่มเกษตรกรต้องกำหนดไม่เกินห้าคน วิธี
การเลือกตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ ตลอดจนการประชุม
และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

(9) การเลือกตั้งผู้ตรวจสอบกิจการ

(10) การแต่งตั้ง การดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งตลอดจนอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการ

ข้อ 9 ถ้ากลุ่มเกษตรกรเกี่ยวข้องในกิจการใดที่กฎหมายกำหนดให้จดทะเบียนสำหรับการได้มา การจำหน่าย การยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ในการจดทะเบียน เช่นว่านั้น ให้กลุ่มเกษตรกรได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม

ข้อ 10 ห้ามไม่ให้ผู้ใดใช้คำว่ากลุ่มเกษตรกร เป็นชื่อหรือส่วนหนึ่งของชื่อในธุรกิจ เว้นแต่กลุ่มเกษตรกรที่ได้รับใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรและจดทะเบียนตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้แล้ว หรือสมาคมซึ่งตั้งขึ้นโดยกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 11 ในท้องที่ตำบลหนึ่งได้จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรที่ประกอบด้วยผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรประเภทเดียวกันได้เพียงกลุ่มหนึ่ง และชื่อของกลุ่มเกษตรกรนั้นให้ระบุชื่อของตำบลต่อท้ายชื่อของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 12 ในกรณีที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ ให้กลุ่มเกษตรกรยื่นคำขออนุญาตขอใช้ข้อบังคับแก้ไขเพิ่มเติมต่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประชุมใหญ่ลงมติ และให้นำข้อ 7 มาใช้บังคับแก่การขออนุญาต การอนุญาตตลอดจนการอุทธรณ์การไม่อนุญาตให้แก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับโดยอนุโลม

ข้อ 13 เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้กลุ่มเกษตรกรมีอำนาจกระทำการดังต่อไปนี้

(1) สัตให้ได้มา ชื่อ สิทธิกรรมสิทธิ์หรือทรัพย์สินครอบครอง ภูหรือยืมเช่า เช่าซื้อ รับโอนสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ จำนองหรือจำนำ ขายหรือจำหน่ายด้วยวิธีอื่นใดซึ่งทรัพย์สิน

(2) ให้กู้ยืม ให้เช่า ให้เช่าซื้อ ให้สินเชื่ โอน รับจำนองหรือรับจำนำ ซึ่งทรัพย์สินแก่สมาชิกหรือของสมาชิก

(3) ร่วมทุนในการประกอบกิจการกับกลุ่มเกษตรกรอื่น

(4) กระทำธุรกิจและการค้าเพื่อประโยชน์ของสมาชิก

(5) ให้บริการต่าง ๆ แก่สมาชิก โดยเรียกหรือไม่เรียกค่าตอบแทน

(6) ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการแก่สมาชิก

(7) กระทำกิจการอย่างอื่นบรรดาที่เกี่ยวกับหรือเนื่องในการสัดให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มเกษตรกร โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนสหกรณ์

การดำเนินกิจการตาม (1) (2) และ (3) จะต้องจำกัดอยู่ภายในวงเงินที่นายทะเบียนสหกรณ์เห็นชอบ

ข้อ 14 การรับเงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินจากทางราชการ หน่วยงานของต่างประเทศ หรือบุคคลอื่นใด ถ้าการให้เงินอุดหนุนหรือทรัพย์สินนั้นกำหนดไว้เพื่อการใด ให้ใช้เพื่อการนั้น ถ้ามิได้กำหนดไว้ ให้ใช้ตามมติของที่ประชุมใหญ่

ข้อ 15 ให้กลุ่มเกษตรกรมีคณะกรรมการเพื่อดำเนินการของกลุ่มเกษตรกรคณะหนึ่ง ประกอบด้วยกรรมการซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ

คณะกรรมการต้องดำเนินตามกฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบ นโยบาย และมติที่ประชุมใหญ่ และเป็นผู้แทนของกลุ่มเกษตรกรในกิจการอื่นเกี่ยวกับบุคคลภายนอก เพื่อการนี้คณะกรรมการจะมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่ง หรือหลายคน หรือผู้จัดการ ทำการแทนก็ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นไปตามข้อบังคับ

ข้อ 16 ให้คณะกรรมการสัดให้ทะเบียนสมาชิกและทะเบียนหุ้นตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนดเก็บรักษาไว้ในสำนักงานของกลุ่มเกษตรกร และให้ส่งสำเนาทะเบียนดังกล่าวแก่นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรภายในหกสิบวัน นับแต่วันรับใบทะเบียนสัดตั้งกลุ่มเกษตรกร

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรายการในทะเบียนสมาชิกหรือทะเบียนหุ้น ให้แจ้งการเปลี่ยนแปลงเป็นหนังสือต่อนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรภายในหกสิบวัน นับแต่วันมีการเปลี่ยนแปลง

ข้อ 17 ให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรและพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือให้กรรมการ สมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรมาชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับกิจการของของกลุ่มเกษตรกร หรือให้ส่งเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินกิจการหรือรายงานการประชุมของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 18 เพื่อปฏิบัติการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ ให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกร และพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบในสำนักงานของกลุ่มเกษตรกรในเวลาทำงานของกลุ่มเกษตรกรให้ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ และให้คำชี้แจงแก่ผู้เข้าไปตรวจสอบตามสมควร

ให้ผู้เข้าไปตรวจสอบตามวรรคหนึ่ง แสดงบัตรประจำตัวต่อผู้ซึ่งเกี่ยวข้อง

บัตรประจำตัวตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีกำหนด

ข้อ 19 ให้กลุ่มเกษตรกรมีผู้ตรวจสอบกิจการคนหนึ่งหรือหลายคน ซึ่งที่ประชุมใหญ่เลือกตั้งจากสมาชิกหรือบุคคลภายนอก ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับ เพื่อตรวจสอบกิจการของกลุ่มเกษตรกร และทำรายงานเสนอต่อที่ประชุมใหญ่

ข้อ 20 การประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรต้องมีสมาชิกร่วมประชุมใหญ่ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุม

ข้อ 21 ในการประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกร ถ้าสมาชิกร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม ให้นัดประชุมอีกครั้งหนึ่งในสิบสี่วันนับแต่วันนัดประชุมครั้งแรก ในการประชุมครั้งหลังนี้ถ้ามิใช่เป็นการประชุมใหญ่วิสามัญที่สมาชิกร้องขอให้เรียกประชุมเมื่อมีสมาชิกร่วมประชุมไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด ให้ถือว่าเป็นองค์ประชุม

สมาชิกคนหนึ่งแม้จะถือหุ้นจำนวนเท่าใดก็ตาม ให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมใหญ่ให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ ให้ถือเสียงสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

- (1) การแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับ
- (2) การเลิกกลุ่มเกษตรกร
- (3) การอื่นใดที่ข้อบังคับกำหนดให้ถือเสียงสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

ในการประชุมใหญ่ สมาชิกจะมอบอำนาจเป็นหนังสือให้สมาชิกอื่นมาประชุมแทนตนก็ได้ แต่ผู้รับมอบอำนาจนั้นจะรับมอบอำนาจเกินสามรายไม่ได้

ข้อ 22 ให้ผู้ซึ่งลงลายมือชื่อขอรับใบทะเบียนตามข้อ 7 ร่วมกันจัดให้มีการประชุมใหญ่วิสามัญครั้งแรกภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันรับใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร เพื่อเลือกตั้ง

คณะกรรมการและผู้ตรวจสอบกิจการ

การประชุมใหญ่สามัญครั้งต่อไป ให้คณะกรรมการ เรียกประชุมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง ภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน นับแต่วันสิ้นปีบัญชีของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 23 คณะกรรมการจะเรียกประชุมใหญ่สามัญเมื่อใดก็ได้สุดแต่จะเห็นสมควร แต่ถ้านายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรมีหนังสือแจ้งให้เรียกประชุมใหญ่สามัญ หรือในกรณีที่กลุ่มเกษตรกรขาดทุนเกินกึ่งหนึ่งของจำนวนทุนเรือนหุ้นที่ชำระแล้ว ให้คณะกรรมการ เรียกประชุมใหญ่สามัญภายในสามสิบวัน นับแต่วันรับหนังสือแจ้งจากนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกร หรือนับแต่วันทราบการขาดทุน แล้วแต่กรณี

สมาชิกซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด อาจเข้าชื่อมีหนังสือร้องขอต่อคณะกรรมการให้ เรียกประชุมใหญ่สามัญเมื่อใดก็ได้

ในกรณีที่สมาชิกเป็นผู้ร้องขอให้เรียกประชุมใหญ่สามัญ ให้คณะกรรมการ เรียกประชุมภายในสามสิบวันนับแต่วันรับคำร้องขอ ถ้าคณะกรรมการไม่เรียกประชุมภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรมีอำนาจเรียกประชุมได้ภายในเวลาตามที่เห็นสมควร

ข้อ 24 ในการจัดสรรกำไรสุทธิประจำปีของกลุ่มเกษตรกร ให้จัดสรรเงินไว้เป็นทุนสำรองไม่น้อยกว่าร้อยละสิบของกำไรสุทธิ

กำไรสุทธิประจำปีที่เหลือจากการจัดสรรเป็นทุนสำรอง ที่ประชุมใหญ่อาจจัดสรรได้ดังต่อไปนี้

- (1) เป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วไม่เกินร้อยละแปด
- (2) เป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับกลุ่มเกษตรกร ในระหว่างปีตามที่ประชุมใหญ่กำหนด
- (3) เป็นเงินโบนัสแก่กรรมการ ผู้ตรวจสอบกิจการและเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกรตามที่กำหนดในข้อบังคับ แต่ไม่เกินร้อยละสิบ
- (4) เป็นทุนสะสมตามที่กำหนดในข้อบังคับ เมื่อมีเงินเหลือจากการจัดสรรตาม (1) (2) และ (3)

ข้อ 25 ทุนสำรองตาม ข้อ 24 จะถอนจากบัญชีทุนสำรองได้เพื่อชดเชยการขาดทุนเท่านั้น

ข้อ 26 เงินของกลุ่มเกษตรกรอาจฝากหรือลงทุนได้ ดังต่อไปนี้

- (1) ฝากในธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือธนาคารอื่นที่ช่วยเหลือทางการเงินแก่กลุ่มเกษตรกร
- (2) ฝากในธนาคารอื่น ในกรณีที่ไม่มีธนาคารตาม (1) ในท้องถิ่นนั้น โดยได้รับความเห็นชอบจากนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกร หรือฝากในธนาคารออมสิน
- (3) ซื้อหลักทรัพย์ของรัฐบาล

ข้อ 27 ให้คณะกรรมการจัดให้มีการทำงานบุคคลอย่างน้อยครึ่งหนึ่งถูกรอบสลิปสองเดือน อันจัดว่าเป็นรอบปีทางบัญชีของกลุ่มเกษตรกร

งบดุลนั้นต้องมีรายการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของกลุ่มเกษตรกร กับทั้งบัญชีกำไรขาดทุนตามแบบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด

งบดุลนั้นต้องทำให้แล้วเสร็จและจัดให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบ แล้วนำเสนอมติในที่ประชุมใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรภายในหนึ่งร้อยห้าสิบวัน นับแต่วันสิ้นปี บัญชีของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 28 ให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรแต่งตั้งผู้สอบบัญชี เพื่อตรวจสอบบัญชีของกลุ่มเกษตรกรอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ผู้สอบบัญชีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด หรือเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชี

การตรวจสอบบัญชีนั้น ให้ปฏิบัติตามระเบียบที่นายทะเบียนสหกรณ์กำหนด และให้เสนอรายงานการตรวจสอบบัญชีต่อนายทะเบียนสหกรณ์โดยผ่านนายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรประจำจังหวัด

ข้อ 29 ในกรณีที่ปรากฏว่าคณะกรรมการกระทำการไม่ถูกต้องในการปฏิบัติหน้าที่ของตนจนทำให้เสื่อมเสียผลประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกรหรือสมาชิก หรือกลุ่มเกษตรกรมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับกิจการ การเงินหรือการบัญชี ให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรแจ้งเป็นหนังสือให้คณะกรรมการดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด ถ้าไม่แก้ไขให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุผลสมควร ให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรมีอำนาจออกคำสั่งเป็นหนังสือดังต่อไปนี้

(1) ให้ระงับการปฏิบัติกิจการที่เป็นเหตุให้เกิดข้อบกพร่อง หรือเสื่อมเสียผลประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกรหรือสมาชิก

(2) ให้หยุดดำเนินกิจการชั่วคราวเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด

เมื่อดำเนินการตาม (1) หรือ (2) ให้นำทะเบียนกลุ่มเกษตรกร เรียกประชุมใหญ่-วิสามัญภายในสิบห้าวัน เพื่อรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการให้ที่ประชุมใหญ่ทราบ

ข้อ 30 ในกรณีที่กรรมการ ผู้จัดการ หรือเจ้าหน้าที่ของกลุ่มเกษตรกร กระทำให้กลุ่มเกษตรกรเสียหาย ถ้าคณะกรรมการไม่ดำเนินการตามอำนาจหรือคดีแพ่ง ให้นำทะเบียนกลุ่มเกษตรกรหรือนายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจดำเนินการคดีอาญาหรือคดีแพ่งในนามของกลุ่มเกษตรกรได้ ให้พนักงานอัยการมีอำนาจรับว่าต่างกลุ่มเกษตรกร และให้กลุ่มเกษตรกรออกค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวกับการดำเนินคดี หรือการว่าต่างแก่นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกร หรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี

ข้อ 31 กลุ่มเกษตรกรย่อมเลิกด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(1) ถ้ามีข้อบังคับกำหนดให้เลิกในกรณีใด เมื่อมีกรณีนั้น

(2) เมื่อสมาชิกกลุ่มเกษตรกรมีจำนวนเหลือน้อยกว่าสามสิบคน ทั้งนี้

เป็นเวลาติดต่อกันเกินหนึ่งร้อยยี่สิบวัน

(3) เมื่อที่ประชุมใหญ่ลงมติให้เลิก

(4) เมื่อล้มละลาย

(5) เมื่อนายทะเบียนสหกรณ์สั่งให้เลิกตามข้อ 32

ในกรณีที่กลุ่มเกษตรกรต้องเลิกตาม (1) (2) (3) หรือ (4) ให้คณะกรรมการแจ้งเป็นหนังสือให้นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันเลิก แต่ในกรณีต้องเลิกตาม (5) ให้นำทะเบียนสหกรณ์ แล้วแต่กรณี แจ้งเป็นหนังสือให้คณะกรรมการทราบโดยไม่มีข้อห้าม

ให้นำทะเบียนสหกรณ์ปิดประกาศการเลิกกลุ่มเกษตรกรไว้ที่สำนักงานของกลุ่มเกษตรกร

ข้อ 32 นายทะเบียนสหกรณ์มีอำนาจสั่งให้เลิกกลุ่มเกษตรกร โดยอนุมัติรัฐมนตรีเมื่อปรากฏว่า

(1) กลุ่มเกษตรกรไม่เริ่มดำเนินการภายในหนึ่งปีนับแต่วันรับใบทะเบียนจัดตั้งกลุ่มเกษตรกร หรือหยุดดำเนินการติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสองปี

(2) กลุ่มเกษตรกรไม่อาจดำเนินการให้เป็นผลดีต่อไปได้ หรือการดำเนินการของคณะกรรมการก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่กลุ่มเกษตรกรนั้น หรือเป็นภัยต่อเศรษฐกิจหรือความมั่นคงของประเทศ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ข้อ 33 การชำระบัญชีกลุ่มเกษตรกรที่ล้มละลาย ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย

การชำระบัญชีกลุ่มเกษตรกรที่เลิกเพราะเหตุอื่นนอกจากล้มละลาย ให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการชำระบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์มาใช้บังคับโดยอนุโลม

กลุ่มเกษตรกรนั้น แม้จะเลิกแล้ว ก็ให้ถือว่ายังคงดำรงอยู่ตราบเท่าเวลาที่จำเป็นเพื่อการชำระบัญชี

ข้อ 34 เมื่อได้ชำระหนี้ของกลุ่มเกษตรกร ถ้ามีทรัพย์สินเหลืออยู่เท่าใดให้ผู้ชำระบัญชีจัดการตามลำดับ ดังต่อไปนี้

- (1) จ่ายคืนค่าหุ้นให้แก่สมาชิกไม่เกินมูลค่าหุ้นที่ชำระแล้ว
- (2) จ่ายเป็นเงินปันผลตามหุ้นที่ชำระแล้วตามที่กำหนดในข้อบังคับ
- (3) จ่ายเป็นเงินเฉลี่ยคืนให้แก่สมาชิกตามส่วนธุรกิจที่สมาชิกได้ทำไว้กับ

กลุ่มเกษตรกรในระหว่างปีตามที่กำหนดในข้อบังคับ

(4) ถ้ายังมีทรัพย์สินเหลืออยู่ ให้ผู้ชำระบัญชีส่งมอบแก่นายทะเบียนกลุ่มเกษตรกรเก็บรักษาไว้ เพื่อโอนให้แก่กลุ่มเกษตรกรทุกระดับเดียวกันตามมติของที่ประชุมใหญ่

ประวัติผู้เขียน

นางสาว นภา ช่มใหญ่ เกิดเมื่อวันที่ 10 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2503 ที่
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา
และมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในปี พ.ศ. 2523 เข้ารับ
การศึกษาระดับปริญญาโท สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2525 ปัจจุบันรับราชการ สังกัดฝ่ายป้องกันและบำบัด
การติดยาเสพติด สำนักงานมาย กรุงเทพมหานคร ตำแหน่งนักสังคมสงเคราะห์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย